

Література

Лакофф Р. Язык и место женщины / Робин Лакофф // Введение в гендерные исследования. Часть II. Хрестоматия / Под ред. С.В. Жеребкина. – Харьков: ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетейя, 2001. – 798 с. Buxó Rey M.J. *Antropología de la mujer. Cognición, lengua e ideología cultural* / Buxó Rey María Jesús – Barcelona: Anthropos, 1988. – 198 p. Carreter F.L. *Estudios de lingüística* / Fernando Lázaro Carreter. – Madrid : Crítica, 2000. – 256 p. Corbett G. *Gender* / Greville Corbett. – New York: Cambridge University Press, 1991. – 310 p. Dixon R. *Where have all the adjectives gone?* / Robert Dixon. – Berlín: Walter de Gruyter, 1982. – 370 p. Doncella, Morán, Negrín y otros. *La mujer y el desarrollo, la mujer y la cultura; Antología. Compilación de Carmen Naranjo. México : SEP Diana, 1991. – 310 p. Harré R. The Discursive Mind* / R. Harré, G. Gillet. – L. : Sage, 1994. – 263 p. Langacker R. *Foundations of Cognitive Grammar Theoretical Prerequisites.* / Ronald Langacker. –Stanford, California: Stanford University Press, 1987. – 280 p. Rudman L.A., Glick P. *Prescriptive gender stereotypes and backlash toward agentic women* / L.A. Rudman, Glick P. – N.Y. : Journal of Social Issues, №57, 2001. – p. 743-762.

УДК 811.111'37'373:141.22

БОЙЧУК В. М.

(Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки)

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПЕСИМІЗМУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглянуто семантичні особливості лексичних одиниць, структура лексичного значення яких містить семантичні компоненти, що актуалізують основні якісні ознаки песимізму. Встановлено характер семантичних компонентів, які вказують на базові, суміжні та супутні ознаки песимізму. Обґрунтовано правомірність застосування терміну "сема песимізму". Виявлено взаємозалежність між характером семантичного компонента, його місцем у структурі лексичного значення слова і соціально-психологічним типом песимізму (диспозиційний песимізм, ситуативний песимізм, песимізм як атрибутивний стиль).

Ключові слова: лексичне значення слова, семантична структура слова, лексична одиниця, семантичний компонент, песимізм, якісна ознака песимізму, сема песимізму.

Boichuk V. M. Semantic Features of Lexical Units Denoting Pessimism in Modern English. In this article semantic features of the lexical units, the structure of lexical meaning of which comprises semantic components indicating the main qualitative features of pessimism. The nature of semantic components indicating basic, adjacent and related features of pessimism is established. The use of the term "pessimism seme" is substantiated. The interdependence between the nature of semantic component, its place in the structure of the lexical meaning of the word and socio-psychological type of pessimism (dispositional pessimism, situational pessimism, pessimism as an attributional style) are revealed.

Key words: lexical meaning, semantic structure of the word, lexical unit, semantic component, pessimism, the qualitative feature of pessimism, pessimism seme.

Boichuk V. M. Semantic Features of Lexical Units Denoting Pessimism in Modern English. This article highlights semantic features of the lexical units, the structure of lexical meaning of which comprises semantic components indicating the main qualitative features of pessimism. The nature of semantic components indicating basic, adjacent and related features of pessimism is established. The use of the term "pessimism seme" is substantiated. The interdependence between the nature of semantic component, its place in the structure of the lexical meaning of the word and socio-psychological type of pessimism (dispositional pessimism, situational pessimism, pessimism as an attributional style) are revealed.

Keywords: lexical meaning, semantic structure of the word, lexical unit, semantic component, pessimism, the qualitative feature of pessimism, pessimism seme.

Проекція такого складного феномену позамовної дійсності як песимізм на лексико-семантичну систему мови передбачає розуміння механізмів, що задіяні у процесі вербалізації кожного окремого аспекту цього явища. В основі песимізму як індивідуально-психологічного конструкту знаходяться світовідчуття, емоції, психічні та когнітивні стани, які визначають комунікативну поведінку особи. Саме цим зумовлюється актуальність цього дослідження, **метою** якого є виявлення тих структурних елементів, які здійснюють категоризацію песимізму на рівні семантичної структури слова. Це, у свою чергу, передбачає виконання таких **завдань**: 1) виявити корпус лексичних одиниць, які позначають песимізм в сучасній англійській мові; 2) з'ясувати характер основних якісних ознак песимізму, що актуалізуються в семантиці слова; 3) встановити й описати семантичні компоненти, які

фіксують різні якісні ознаки песимізму; 4) визначити семантичні компоненти-індикатори песимізму певного типу.

Об'єктом нашого дослідження є лексичні одиниці на позначення песимізму в сучасній англійській мові. **Предмет** наукової розвідки – семантичні особливості песимістично маркованої лексики.

На початковому етапі дослідження була зроблена вибірка із 6 основних словників-тезаурусів сучасної англійської мови (Roget's 21st Century Thesaurus, The Collins English Thesaurus, Webster's New Thesaurus, Macmillan Dictionary and Thesaurus, Merriam-Webster Online Thesaurus, Online Thesaurus), яка містить лексичні одиниці (ЛО), що входять до складу синонімічних рядів прямого тезаурусу, синонімічних рядів зворотного тезаурусу (у яких досліджувана лексична одиниця є простим членом ряду) та синонімічних рядів із вторинними домінантами (у яких домінантним є будь-який член синонімічного ряду прямого тезаурусу).

З метою уточнення внутрішньої структури слова було проаналізовано словникові дефініції виокремлених лексичних одиниць з подальшим визначенням їх спільних та диференційних ознак. Для аналізу використано тлумачні словники сучасної англійської мови, розраховані на широке коло користувачів (Longman Dictionary of Contemporary English (LDCE), Collins English Dictionary (CED), Oxford Advanced Learner's Dictionary (OALD), Merriam-Webster Learner's Dictionary (MWLD)).

У процесі аналізу із загального списку вилучені ті лексичні одиниці, які не фіксуються хоча б двома із чотирьох лексикографічних джерел. Вилученню підлягають також лексичні одиниці, у структурі лексичного значення яких відсутні семантичні компоненти (СК), які експліцитно чи імпліцитно корелюють із СК, виокремленими у семантичній структурі лексичних одиниць, що ідентифікують поняття песимізм в англійській мовній свідомості та вказують на основні якісні (базові, суміжні та супутні) ознаки песимізму.

Базові ознаки песимізму експлікуються СК, які ідентифікують психологічні, соціально-психологічні та соціально-когнітивні аспекти поняття песимізм в англійській мовній свідомості. Такими ознаками є наступні: "сум" – СК *"a lack of joy, gloomy, gloomiest, gloomily, desponding"*, "негативні очікування" – СК *"expecting bad things to happen, expecting the worst"*, "безнадія" – СК *"a lack of hope, desponding"*, "нещастя" – СК *"misfortune"*, "невпевненість" – *"a lack of confidence"*, "невдача" – СК *"not to be successful, a bad result"*, "недовіра" – СК *"distrust"*, "невіра" – СК *"disbelief"*, "біль" – СК *"pain"*, "відчай" – СК *"despairing"* [Бойчук 2014, с. 256].

Імпліцитно базові ознаки песимізму корелюють із суміжними емоційними категоріями різного рівня інтенсивності, які актуалізуються в семантиці слова за допомогою відповідних СК. Так, наприклад, для такої базової ознаки песимізму, як "сум", суміжними ознаками є: "поганий настрій", "засмученість", "понуристь", "пригніченість", "горе". Базова ознака песимізму "невпевненість" корелює з такими суміжними ознаками, як "сумнів" та "нерішучість". Суміжною ознакою для базової ознаки "біль" є "страждання".

У процесі аналізу помічено, що в межах семантичної структури слова СК, які актуалізують базові та суміжні з ними ознаки песимізму, мають схильність до атракції СК, які вказують на супутні емоційні реакції, психічні і когнітивні стани суб'єкта-носія песимізму. За нашими спостереженнями, такими супутніми ознаками песимізму є: "неспокій", "збентеження", "знервованість", "занепокоєння", "тривога", "страх", "розчарування", "роздратування", "відсутність волі", "відсутність інтересу", "відсутність ентузіазму", "відсутність мети", "відсутність мотивації", "самотність", "нудьга", "пасивність", "апатія", "незадоволення", "негативне ставлення", "скарги", "відсутність оптимізму", "погіршення стану". Тому, ще одним критерієм песимістичної маркованості досліджуваних лексичних одиниць вважаємо наявність у структурі їх лексичних значень СК-актуалізаторів вищеперерахованих супутніх ознак песимізму.

Оскільки всі вищезазначені СК вказують на основні якісні (базові, суміжні та супутні) ознаки песимізму та забезпечують функціонування вербальної складової песимістичної комунікативної поведінки, вважаємо за необхідне у подальшому позначати їх генералізованим терміном – *семи песимізму*.

Результатом здійсненої роботи є вибірка, яка складається з 611 лексичних одиниць, у семантичній структурі яких зафіксовано семи песимізму. Помічено, що здатність до акумулювання сем песимізму виявляють частиномовно різні лексичні одиниці – іменники (200), прикметники (336) та прислівники (75).

Семантичні особливості лексичних одиниць на позначення песимізму визначаються характером родових і видових СК, наявних у структурі лексичного значення досліджуваних лексем. Саме завдяки цим компонентам можлива ідентифікація типу песимістичної акцентуації в межах семантичної структури слова.

Песимістична маркованість родових СК залежить від частиномовної приналежності лексичних одиниць. Розглянемо докладніше.

Іменники на позначення песимізму характеризуються певною смисловою неоднорідністю, яка визначається способом категоризації людиною навколишнього світу. Основою для розмежування є характер родових СК, які 1) генералізують соціальні, психологічні та когнітивні прояви песимізму та вказують на песимізм як на абстрактне поняття, або 2) позначають особу, якій притаманні песимістичні риси характеру, песимістичні поведінкові та комунікативні особливості (суб'єкта-носія песимізму).

Аналіз ілюстративного матеріалу свідчить про те, що у словникових дефініціях відповідних лексем родовий СК, що категоризує песимізм як індивідуально-психологічний та соціально-когнітивний конструкт, омовнюється такими номінаціями, як “*tendency*” (тенденція), “*attitude*” (відношення), “*disposition*” (схильність, риса характеру), “*feeling*” (почуття), “*state*” (стан), “*quality*” (якість), “*condition*” (стан) та ін.

Помічено, що наявність у структурі лексичного значення іменникової лексеми родового СК з вказівкою на узуальність стану суб'єкта-носія песимізму (“*tendency*”, “*attitude*”, “*disposition*”, “*quality*”, “*a way of thinking*”) свідчить про вербальну експлікацію песимізму з погляду його диспозиційних, детермінованих рисами характеру, характеристик. Наприклад:

negativism – (JCB 1) *a tendency to be or a state of being unconstructively critical* (CED);
negativism – *a tendency to consider only the bad side of something/somebody* (OALD);

negativity – *an attitude in which someone considers only the bad qualities of a situation, person etc, not the good ones* (LDOCE); ***negativity*** – (JCB 1) *the quality of lacking optimism and enthusiasm* (CED); ***negativity*** – *a tendency to consider only the bad side of something/somebody* (OALD);

saturninity – *a gloomy or taciturn disposition* (CED);

defeatism – *a way of thinking in which a person expects to lose or fail* (MWLD) та ін.

Експлікація актуального стану суб'єкта-носія песимізму, який спричиняється певною конкретною подією, за допомогою родових СК “*feeling*”, “*state*”, “*quality*”, “*condition*” вказує на песимізм як на ситуативне явище, що корелює з поняттям песимістичного настрою. Наприклад:

depression – (JCB 1b) *a feeling of sadness that makes you think there is no hope for the future* (LDOCE); ***depression*** – (JCB 2) *the state of feeling very sad and without hope* (OALD);

despondency – *a feeling of hopelessness and unhappiness about a seemingly insurmountable problem* (CED);

dispiritedness – *the state or quality of being dispirited* (CED);

oppression – (JCB 3) *the condition of having something lying heavily on one's mind, imagination* (CED);

pensiveness – *the condition of being deeply or seriously thoughtful, often with a tinge of*

sadness (CED) та ін.

Однак, слід зазначити, що виокремлений в межах словникової дефініції родовий СК не завжди дає чітку вказівку на узуальність чи актуальність стану суб'єкта-носія песимізму, таким чином значно знижуючи можливість поза контекстом визначити який тип песимізму – диспозиційний чи ситуативний, демонструє тенденцію до омовнення у кожному конкретному випадку. Такі словникові номінації даного родового СК, як, наприклад, “*the quality of being*”, “*the state or quality of being*”, залишають простір для можливості сприймати даний стан двояко – як такий, що актуалізується в даний момент (ситуативний песимізм) та такий, що має потенційну здатність до постійного відтворення за певних умов (песимізм як атрибутивний стиль), таким чином переростаючи в характерну особистісну рису (диспозиційний песимізм). Наприклад:

droopiness – *the quality of being droopy* (CED);

dullness – *the quality of being boring or uninteresting* (CED);

infelicity – *the state or quality of being unhappy or unfortunate* (CED);

joylessness – *the state or quality of being joyless* (CED) та ін.

Родовий СК, який вказує на суб'єкт песимізму як на актант певного виду діяльності, у словникових дефініціях відповідних іменників вербалізується за допомогою номінацій “*person*”, “*people*”, “*someone*”, “*somebody*”, “*anyone*”, які дозволяють сфокусувати увагу на особі як на об'єкті подальшої характеристики. Процес номінації особи за допомогою іменників, що позначають суб'єкта-носія песимізму, припускає фокалізацію певної особистісної риси характеру, що, в свою чергу, дозволяє стверджувати про диспозиційний характер песимістичної акцентуації. Наприклад:

cynic – *a person who believes the worst about people or the outcome of events* (CED) (особа, характерною рисою якої є негативне ставлення до людей та негативні очікування);

quitter – *someone who does not have the determination or courage to finish something that is difficult* (LDOCE) (особа, характерною рисою якої є нерішучість);

sceptic – (ЛСВ 2) *a person who mistrusts people, ideas, etc, in general* (CED) (особа, характерною рисою якої є недовіра).

Родовий СК у структурі лексичних значень прикметників та прислівників на позначення песимізму є маркером загального категоріального значення. Для прикметників як для ознакових імен це вказівка на властивості, ознаки та якості предметів. Семантика прислівників ґрунтується на комбінації різного роду атрибутивних, акціональних та субстанціональних ознак [Киселюк 2008, с.70]. Це призводить до зміщення процесу ідентифікації типу песимістичної акцентуації в площину видових сем.

Експлікація якісних ознак песимізму як однієї з характеристик, гіпотетично притаманних/властивих особистості, є прерогативою видових СК – сем песимізму, які виявляємо у семантичній структурі всіх досліджуваних частин мови.

Проведений компонентний аналіз дає змогу стверджувати, що найбільш реалізованим у семантичній структурі ЛО на позначення песимізму є видовий СК-індикатор такої базової ознаки песимізму, як «сум». Ця базова ознака представлена у 231 ЛО (37,80% від усієї кількості досліджених ЛО), з них 69 – іменники, 122 – прикметники, 40 – прислівники. Семами песимізму, що актуалізують дану базову ознаку є: “*gloom*”, “*gloomy*”, “*gloominess*”, “*melancholy*”, “*mournful*”, “*mournfulness*”, “*sad*”, “*sadness*”, “*sadly*”, “*not cheerful*”, “*lacking cheerfulness*”, “*joyless*”, “*without joy*” та ін.

Наступною базовою ознакою песимізму, чітко зафіксованою у семантичній структурі 192 (62 – іменники, 98 – прикметники, 32 – прислівники) досліджуваних ЛО (31,42%) є ознака «нешастя», яка експлікується за допомогою таких сем песимізму, як “*unhappiness*”, “*unhappy*”, “*not happy*”, “*miserable*”, “*no happiness*”, “*without any happiness at all*”, “*misfortune*”, “*wretched*”, “*wretchedness*” та ін.

Серед базових ознак песимізму також вирізняються такі ознаки, як «невдача» (71 ЛО

(11,62%), з них 12 – іменники, 42 – прикметники, 17 – прислівники), «безнадія» (70 ЛО (11,47%), з них 21 – іменники, 36 – прикметники, 13 – прислівники) та «негативні очікування» (67 ЛО (10,97%), з них 20 – іменники, 36 – прикметники, 11 – прислівники). Семами песимізму-індикаторами невдачі є: *“failure”, “unsuccessful”, “there is no possibility of it being successful”, “there is no chance of success or improvement”, “unlikelyhood of success or improvement”* та ін. «Безнадія» як базова ознака песимізму отримує мовну актуалізацію за допомогою СК *“lack of hope”, “not giving any reason to have hope”, “not hopeful”, “without hope”, “no hope”, “loss of hope”, “hopelessness”, “hopeless”, “does not feel as hopeful as in the past”* та ін. Індикаторами негативних очікувань у семантичній структурі досліджуваних ЛО є СК *“apprehension of possible future misfortune, danger”, “something bad is going to happen”, “expectation of defeat”, “fear about something that might or will happen in the future”, “feeling of impending evil, disaster”* та ін. Помічено, що завдяки частковій подібності позначуваного такі базові ознаки песимізму, як «невдача» та «негативні очікування» мають тенденцію до актуалізації за допомогою ідентичних СК. Ними є: *“success in the future is unlikely”, “the future will not be good or successful”, “not showing or suggesting that future success is likely”, “it will have a bad result”, “no possibility of a favourable outcome”* та ін.

Інші базові ознаки песимізму – «біль», «невпевненість», «недовіра», «невіра», «відчай», фіксуються відповідними семами песимізму в ЛО, кількість яких не перевищує 10% від загальної кількості досліджених лексем.

Серед суміжних ознак песимізму найбільший потенціал до вербалізації на рівні семантичної структури слова виявляють такі ознаки, як «пригніченість», «засмученість» та «страждання».

«Пригніченість» як суміжна ознака песимізму, яка корелює з базовою ознакою «сум», актуалізується відповідними семами песимізму – *“depression”, “depressed”, “dejection”, “dejected”, “despondency”, “despondent”, “doleful”, “downhearted”, “disheartened”, “dismay”, “dismayed”* та ін. – у 91 ЛО (14,89 %), з них 31 – іменники, 47 – прикметники, 13 – прислівники.

71 ЛО (11,62%), 16 з яких – іменники, 51 – прикметники, 4 – прислівники, виявляють тенденцію до акумулювання сем песимізму, які фіксують суміжну з базовою ознакою «сум» ознаку «засмученість». Цими семами є *“upset”* та *“upsetting”*.

Суміжна ознака песимізму «страждання», яка відповідає базовій ознаці «біль», експлікується за допомогою таких сем песимізму, як *“suffering”, “distress”, “misery”, “anguish”, “tormented”, “afflicted”* та ін. у семантичній структурі 58 ЛО (9,49%), 21 з яких іменники, 30 – прикметники, 7 – прислівники.

«Понурість», «горе», «сумнів», «нерішучість» та «поганий настрій», суміжні з такими базовими ознаками песимізму, як «сум» та «невпевненість», демонструють тенденцію до вербалізації за допомогою відповідних сем песимізму, що зафіксовані у ЛО, кількість яких не перевищує 9% від загальної кількості досліджених лексем.

Супутні ознаки песимізму, що експлікуються досить широким спектром різноманітних сем песимізму, відображають емоції, психічні та когнітивні стани, поведінкові особливості, властиві песимісту як комунікативній особистості. Серед виокремлених нами 23 супутніх ознак песимізму такі ознаки, як «занепокоєння», «роздратування» та «розчарування» виявляють високу здатність до акумулювання в межах семантичної структури слова.

Так, семи песимізму *“anxiety”, “anxious”, “worry”, “worried”, “worrying”, “to disturb”* та ін. фіксують супутню ознаку песимізму «занепокоєння» у 118 ЛО (19,31%), 37 з яких іменники, 72 – прикметники, 9 – прислівники.

«Роздратування» як супутня ознака песимізму актуалізується СК *“annoyance”, “annoying”, “annoyed”, “vexation”, “vexed”, “irritation”, “irritable”, “irritated”, “peevish”, “crabby”, “exasperation”* та ін. в семантичній структурі 105 ЛО (17,18%), з них 22 – іменники, 66 – прикметники, 17 – прислівники.

Семантична структура 59 ЛО (9,65%), 20 з яких – іменники, 31 – прикметники, 8 – прислівники, відзначається наявністю сем песимізму, що відображають супутню ознаку песимізму «розчарування»: “*disappointment*”, “*disappointing*”, “*disappointed*”, “*disenchanted*”, “*disheartened*”, “*disillusioned*”, “*frustrated*”, “*something which they thought was true or good is not really true or good*”, “*something you would like to have but cannot have*” та ін. Припускаємо, що саме ці семи вказують на негативний досвід перебування суб’єкта-носія песимізму у ситуаціях, які провокують виникнення цього стану, таким чином ідентифікуючи тип песимізму, що есплікується у даному конкретному випадку як атрибутивний стиль.

Кількість ЛО, що містять семи песимізму, які чітко вказують на експлікацію інших супутніх ознак песимізму – «страх», «нудьга», «відсутність ентузіазму», «незадоволення», «скарги», «збентеження», «неспокій», «пасивність», «знервованість», «відсутність інтересу», «самотність», «негативне ставлення», «відсутність волі», «тривога», «апатія», «відсутність мети», «відсутність оптимізму», «погіршення стану», «відсутність мотивації» – є меншою за 9% від загальної кількості досліджених лексем.

На окрему увагу заслуговує супутня ознака «відсутність оптимізму». Незважаючи на невелику кількість ЛО, що її фіксують – 5 ЛО (0,8%), з них 2 іменники та 3 прикметники, дана супутня ознака актуалізується за допомогою сем песимізму “*lacking optimism*”, “*not optimistic*”, “*pessimistic*”, які вказують на експлікацію песимізму як чітко вираженої диспозиції.

Слугуючи засобами вербалізації вищезазначених якісних ознак песимізму, видові СК, що відображають ці ознаки (за винятком ситуативних ознак «розчарування» та «відсутність оптимізму»), не містять прямої вказівки на узуальність чи актуальність реалізації певної ознаки, таким чином утруднюючи, або навіть унеможлиблюючи ідентифікацію песимізму за певним типом (диспозиційний песимізм, ситуативний песимізм, песимізм як атрибутивний стиль) в межах семантичної структури кожної окремої ЛО.

Зауважимо, що кількість виокремлених в межах семантичної структури слова сем песимізму визначається семантичним потенціалом кожної окремо взятої ЛО. Помічено, що ЛО на позначення песимізму, як іменники, так і прикметники та прислівники, як правило, акумулюють декілька сем песимізму, актуалізуючи в межах одного слова одночасно базові, суміжні та супутні ознаки песимізму.

Наприклад, семантична структура іменника *fretfulness* відзначається наявністю ЛСВ, які містять СК, що вказують на базові – «нещастя»: “*unhappy*”; суміжні – «засмученість»: “*upset*”; супутні – «занепокоєння»: “*worried*”, “*anxious*”, «неспокій»: “*unable to relax*”, «скарги»: “*complaining*”, ознаки песимізму.

У семантичній структурі прикметника *moody* спостерігаємо ЛСВ, що містять семи песимізму, які актуалізують базові – «сум»: “*sad*”, “*gloomy*”, «нещастя»: “*unhappy*”; суміжні – «засмученість»: “*upset*”, «похмурість»: “*sullen*”, “*sulky*”; супутні – «роздратування»: “*annoyed*”, «самотність»: “*lonely*” «страх»: “*frightened*”, ознаки песимізму.

У структурі лексичного значення прислівника *plaintively* фіксуємо семи песимізму, які є засобами вербалізації базових – «сум»: “*sad*”, “*sadness*”, “*melancholy*”, “*mournful*”; суміжних – «страждання»: “*suffering*”; супутніх – «скарги»: “*complaining*”, ознак песимізму.

Однак 108 (40 – іменники, 64 – прикметники, 4 – прислівники) з 611 досліджених ЛО містять в своїй структурі семи песимізму, що вказують на експлікацію лише однієї якісної ознаки песимізму. Такими лексемами є: *heavy-heartedness*, *woefulness*, *melancholic*, *bereaved*, *brooding*, *doleful*, *droopy*, *funereal*, *heavy-hearted*, *inconsolable*, *lachrymose*, *mean*, *moving*, *overcast*, *saddened*, *tearful*, *tear-jerking*, *wistful*, *dolefully*, *wistfully* (базова ознака «сум»); *defeatism*, *foreboding*, *Cassandra*, *doom-monger*, *doomsayer*, *doomster*, *Jeremiah*, *menacing*, *ominous*, *sinister* (базова ознака «негативні очікування»); *heaviness*, *the vapours*, *damp*, *chafallen* (суміжна ознака «пригніченість»); *worrier*, *worrywart*, *burdensome*, *concerned*,

onerous (супутня ознака «занепокоєння»); *bad-tempered, bothersome, chafed, crusty, disagreeable, ill-tempered, irritable, ornery, peevish, snappish, testy, crossly* (супутня ознака «роздратування») та ін.

Окрім сем песимізму, у семантичній структурі досліджуваних ЛО помічено ряд видових СК, які прямо чи опосередковано вказують на тип песимізму, що експлікується у кожному окремому випадку.

Вивчена безпорадність, яка лежить в основі песимізму як атрибутивного стилю, актуалізується у семантичній структурі слова за допомогою видових СК, що вказують на причину виникнення стану, в якому перебуває суб'єкт-носії песимізму. Наявність причини передбачає наявність раніше здійсненої дії або певної події, яка дала поштовх розвитку стану комуніканта-песиміста. Основними причинами розвитку песимістичного стану мовця, лексикографічно зафіксованими за допомогою відповідних СК є: 1) смерть або втрата близької людини: *bereaved* – “because a family member or friend has recently died”; *brokenhearted, desolately* – “because someone you love has died or left you”; *grief, grieving* – “because someone you love has died”; *grief-stricken* – “because of something that has happened, especially the death of somebody”; *grieved, mourning, sorrow* – “because somebody has died”; 2) несправедливість: *bitter, bitterness* – “because you feel that you have been treated unfairly”; *sullenly, sullenness* – “because you feel life has been unfair to you”; 3) образа: *huffy* – “because someone has offended you”; *smarted* – “because someone has hurt your feelings or offended you”; 4) негативні минулі події: *disgruntlement* – “because something has happened to upset you”; *downcast, downcastness* – “because of something bad that has happened”; *emptily* – “after something sad has happened”; *gravely* – “as if something sad, important or worrying has just happened”; *jaundiced* – “because you have had bad experiences in the past”; *rue* – “because it had bad results”; *sad* – “because something unpleasant has happened”; *solemn* – “because something bad has happened”; *suffered* – “because of being badly affected by something”; *unfortunate* – “has something bad happen to them”; *upset* – “because something unpleasant or disappointing has happened”; *wretched, wretchedly, wretchedness* – “because of something bad that you have done”; 5) невиправдані очікування: *chagrin* – “because something has not happened the way you hoped”; *disgruntled* – “because things have not happened in the way that you wanted”; 6) зневіра: *disillusioned* – “because you have lost your belief that someone is good, or that an idea is right”; 7) негативний досвід: *crestfallen* – “because you have failed and you did not expect to”; *dejected* – “because of failure, loss”, *downhearted, downheartedness* – “because you have tried to achieve something but have failed”.

Ситуативний песимізм, в основі якого лежить песимістичний настрій як компонент актуального стану, експлікується в межах семантичної структури слова за допомогою видових СК, які вказують на його тимчасовість та ситуативність: “*situation*”, “*temporary*”, “*mood*” та ін. Наприклад:

quiescent – not developing or doing anything, especially when this is only a **temporary** state (LDOCE);

unhappy – (ЛСВ 2) feeling worried or annoyed because you do not like what is happening in a particular **situation** (LDOCE);

heavy – (ЛСВ 6) sad or dejected in spirit or **mood** (CED).

На актуалізацію песимізму як диспозиційного феномену у семантичній структурі слова вказують видові СК, які відображають постійність та стабільність основних якісних ознак песимізму, що визначаються характерними особистісними рисами: “*constant*”, “*general*”, “*always*”, “*often*”, “*frequently*”, “*lasts for a long time*”, “*tending*” та ін. Наприклад:

malcontent – a person who is **always** or **often** unhappy or angry about something (MWLD);

melancholy – a deep feeling of sadness that **lasts for a long time** and often cannot be explained (OALD);

dysphoria – a state of worry or **general** unhappiness (OALD);

sourpuss – a person who complains **frequently or constantly** and looks unhappy (MWLD);
grouchy – (LCSB 1) **tending** to complain about things (MWLD).

У ході аналізу помічено, що наявність лексикографічних маркерів песимізму певного типу визначається семантичним потенціалом кожної окремо взятої ЛО. У семантичній структурі досліджуваних ЛО присутні видові СК – індикатори як одного, так і декількох типів песимістичної акцентуації. Пересвідчимося на прикладі прикметника *sullen*:

sullen – (LCSB 1) **angry and silent, especially because you feel life has been unfair to you** (LDOCE); *sullen* (LCSB 1) – **bad-tempered and not speaking, either on a particular occasion or because it is part of your character** (OALD).

Вищенаведені дефініції дають змогу виокремити видові СК, які свідчать про можливість експлікації цим прикметником трьох типів песимізму: диспозиційний песимізм (з вказівкою на рису характеру) – “*it is part of your character*”, ситуативний песимізм (з вказівкою на певну ситуацію) – “*on a particular occasion*”, песимізм як атрибутивний стиль (з вказівкою на певну причину) – “*because you feel life has been unfair to you*”.

Результати і перспективи подальшого дослідження. Отже, у процесі дослідження з'ясовано, що семантична структура лексичних одиниць на позначення песимізму вирізняється наявністю семантичних компонентів, які сприяють вербалізації якісних ознак песимізму та вказують на його тип. Якісні ознаки песимізму (базові, суміжні, супутні) актуалізуються видовими семами песимізму, які фіксують не тільки його окремі аспекти, а й емоції та психічні і когнітивні стани, що характеризують песимістичну комунікативну особистість. Найпоширенішими у семантичній структурі ЛО на позначення песимізму є семи-індикатори суму, нещастя, невдачі, безнадії, пригніченості, засмученості, страждання, занепокоєння, роздратування та розчарування.

Виявлено, що рівень семантичної структури слова є достатнім для визначення типу песимізму, що демонструє тенденцію до омовнення у кожному конкретному випадку. Основними засобами експлікації певного типу песимізму є родові та видові СК, які категоризують песимізм як диспозиційний та ситуативний феномени або атрибутивний стиль.

Отже, семантичний аналіз лексичних одиниць на позначення песимізму дозволив виявити особливості структури їх лексичних значень і створити передумови для дослідження системних зв'язків між однолексемними номінаціями песимізму в межах відповідного лексико-семантичного поля.

Література

Бойчук В. М. Соціально-когнітивні засади лінгвістичного дослідження песиміста як комунікативної особистості / В. Бойчук // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство) : зб. наук. праць. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2013. – Вип. 18. – С. 254–258. Киселюк Н. П. Вербальні та невербальні засоби актуалізації емоційного стану радості в художньому дискурсі (на матеріалі англійської прози ХХ-ХХІ століть) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Киселюк Наталія Павлівна. – Луцьк, 2008. – 240 с.

Лексикографічні джерела

Collins English Dictionary. Complete & Unabridged 10th Edition [Electronic resource]. – Mode of access : <http://dictionary.reference.com/browse/pessimist>. Longman Dictionary of Contemporary English. The Living Dictionary / Ed. by D. Summers. – Harlow, Essex: Pearson Education Limited, 2005. – 1949 p. Merriam-Webster Learner's Dictionary [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.merriam-webster.com/dictionary/pessimism>. Oxford Advanced Learners Dictionary / Ed. by S. Wehmeier. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 1780 p.